

आभियान

साप्ताहिक

ABHIYAN WEEKLY

Devendrachudal@gmail.com

વર્ષ : ૮૦ / અંક : ૧૭ / ૨૦૭૯ માસિર ૧૬ ગતે શુક્રવાર / Nov. 25, 2022 / મૂલ્ય રૂ. ૧૦/-

ठुला पार्टीहरूलाई थपियो संकट

काठमाडौं । मंसिर ४ गते सम्पन्न भएको संधीय संसद र प्रदेशसभाको निर्वाचनको परिणाम केही स्थान बाहेको सार्जनिक भईसकेको छ । परिणाम अनुसार प्रत्यक्षतर्फ नेपाली कांग्रेस पहिले दल बनेको छ भने समानुपातिकतर्फ नेकपा एमाले नै ढुले दल बनेको छ । ७ प्रदेशमध्ये नेकपा एमाले, मधेश प्रदेश बाहेक अन्य प्रदेशमा ढुलो पार्टी बनेको छ भने नेपाली कांग्रेस समानुपातिक तर्फ मधेश प्रदेशमा ढुलो पार्टी बनेको छ ।

यस पटकको निर्वाचनमा करिब ६ महिना अधि गठन भएको राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टीले प्रत्यक्षतर्फ ७ सिटमा निर्वाचन जितेर राष्ट्रिय पार्टी बन्न सफल भएको छ भने सिके राउतको जनमत पार्टीले पहिलो पटक निर्वाचनमा भाग लिएकोमा ऊ समेत राष्ट्रिय पार्टी बन्न सफल भएको छ । मुलुककै पुराना पार्टी नेपाली कांग्रेस र नेकपा एमालेलाई यस पटकको निर्वाचनमा तुलो धक्का लागेको

">>>> बाँकी ८ पेजमा

संसदमा महिला र दलितको कमज़ोर उपस्थिति

काठमाडौं । प्रतिनिधिसभामा महिला र दलित समुदायको उपस्थिति अत्यन्त कमजोर देखिएको छ । एक सय ६५ प्रतिनिधिसभा सदस्यमध्ये हालसम्म एक सय ६२ स्थानको अन्तिम परिणाम सार्वजनिक भडकाएको छ ।

दर स्थानका आनन्द पारणाम सावजानक मझसकका छ ।
प्रतिनिधि सभामा अहिलेसम्मको ९६२ सिटमध्ये पाँच
प्रतिशत अर्थात् नौ जना मात्र महिला निर्वाचित भएका
छन् । नेपाली काग्रेसबाट एक, नेकपा एमालेबाट चार,
माओवादीबाट एक, राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टीबाट दुई तथा
नागरिक उन्मुक्ति पार्टीबाट एक महिला निर्वाचित भएका
छन् । अब समानुपातिकतर्फबाट राष्ट्रिय पार्टी बन्न सफल
भएका दलहरूले विभिन्न कलस्टरमा गएर ८१ जना
प्रतिनिधि चारौं वर्षात्तरार्पै अवधार देखिएको छ ।

पराजित मन्त्रीहरूको नैतिकता खोई ?

काठमाडौं । मंसिर ४ गते सम्पन्न भएको
संघीय संसद र प्रदेशसभाको निर्वाचन सम्पन्न
भई मत परिणाम समेत केही क्षेत्रबाहेको
सार्वजनिक भईसकेको छ । राजनीतिक दलहरू
सरकार निर्माणको कार्यमा जोड घटाउमा
लागेका छन् । सत्ता गठबन्धनबाट निर्वाचन
लडेका शेरबहादुर देउवा सरकारका गृहमन्त्री
बालकृष्ण खाँसहितका ६ मन्त्री पराजित
भएका छन् । जनताले नपत्याएर पराजित
भएका मन्त्रीहरूले पराजित हुने वित्तिकै
राजिनामा दिनुपर्नेमा उनीहरू अहिले पनि आ
आफ्नो मन्त्रालयमा पुगेर काम गरिरहेका छन् ।
पराजित हुने मन्त्रीहरूमा गहमन्त्री बालकृष्ण

खाँण, उर्जामन्त्री पम्फा भुसाल, खानेपानी मन्त्री
उमाकान्त चौधरी, खेलकुद मन्त्री महेश्वराज
गहतराज, पर्यटनमन्त्री जीवनराम श्रेष्ठ र
राज्यमन्त्री जसेश श्रेष्ठ रहेका छन्।

पराजित भएका मन्त्रीहरू दैनिक रूपमा
मन्त्रालयमा गएर दैनिक कार्यभन्दा पनि अन्य
कार्यमै व्यस्त रहेका हुनाले उनीहरूले व्यक्तिगत
फाइदाका लागि काम गर्न सक्ने सम्भावना रहेको
छ । पराजित भएका मन्त्रीहरूले अलिकति पनि
नैतिकता नदेखाएको र उनीहरूलाई राजिनामा
दिन प्रधानमन्त्री देउवाले समेत निर्देशन नदिनु
भनेको लुटतन्त्र मच्चाउनु बाहेक अन्य केही

भनका लुटतन्त्र म

पहिलो पार्टी बन्ने आधार प्रत्यक्ष कि समानुपातिक !

काठमाडौं । मंसिर ४ गते सम्पन्न भएको
संघीय संसद र प्रदेशसभाको निर्वाचनको
परिणाम ३ क्षेत्रको बाहेक अन्यको सार्वजनिक
भईसकेको छ । प्रत्यक्षतर्फको संघीय
संसदको १ सय ६५ स्थान मध्ये १ सय
६२ स्थानको परिणाम सार्वजनिक भईसकेको
छ । निर्वाचनमा भाग लिएका कुनै पनि
दलले एकलै बहुमत ल्याउन सकेनन् । सत्ता
गठबन्धनले पाँच दलीय गठबन्धन गरेर
निर्वाचनमा गएको भएपनि गठबन्धनाम रहेका
दलहरूले समेत सरकार निर्माणका लागि
आवश्यक पर्ने १ सय ३८ सिट ल्याउन
सकेनन् । अब उनीहरूले साना दलहरूको
समर्थन लिनपर्ने अवस्था रहेको छ ।

नेकपा एमालेले प्रत्यक्षतर्फको २४ सिटम्बर रापपा जनता समाजवादीसँग तालमेल गरेर

निर्वाचनमा गएको थियो भने सत्ता गठबन्धनमा
मुलुकभरमै गठबन्धन गरेर निर्वाचनमा गएको हुनाले
कुन दलको कति हैसियत रहेछ भनेर जनतामा करिए
पपुलर रहेछ भन्ने प्रत्यक्षतर्फको मतबाट नदेखिएक
हनाले समानपात्रिकतर्फ भने मतदाताले आफले म

पराएको पार्टीलाई मतदान गरेका हुनाले समानुपातिकतर्फ पाएको मतका आधारमा पहिलो, दोस्रो तृतीय पार्टीहरूसँगको मर्यादाक्रम छुट्याएनुपर्ने आवश्यकता देखिएको छ ।

»» बाँकी ८ पेजमा

गोप्य रिपोर्टको
विस्तृत मात्रावृत्ति

काठमाडौं । निर्वाचनमा पराजित भएका
गृहमन्त्री वालकृष्ण खाँणले गत कार्टिंग २६
गते बुटवलमा कोप्रेस निकट दलित संघले
आयोजना गरेको चुनावी कार्यक्रमा उद्घोष
गरेका थिए सरकारले गरेको गोप्य अध्यायनले
सत्ता गठबन्धनले प्रत्यक्षतर्फ मात्र १ सय ३१
ख्यानमा विजय हाँसिल गर्दछ २३ क्षेत्रमा
प्रतिस्पर्धा देखिएको र नेकपा एमाले २१ क्षेत्रमा
मात्र अगाडि रहेको छ भनेर तर तिनै खाँण
आफै निर्वाचनमा पराजित भए त्यसमा पनि

राप्रपाका नेता दिपक बोहरासँग ।
 नेपाली कांग्रेस सहित माओवादी केन्द्र,
 नेकपा एकीकृत समाजवादी, लोकतान्त्रिक
 समाजवादी र राष्ट्रिय जनसोर्चाले देशभरमा
 गठबन्धन गरेर निर्वाचनमा गएका थिए ।
 अर्कोतर्फ नेकपा एमालैले राप्रपासँग केही

कर्यमा आंशिक रूपमामात्र सफल भएका
चन् । नेकपा एमालेलाई विभाजन गराउने
महत्वपूर्ण भूमिका काग्रेसका सम्भापि एवं
प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवा र माओवादी
केन्द्रका अध्यक्ष पुष्टकमल दाहालले खेलेका
थिए । माधव नेपालले नेतृत्व गरेको नेकपा
एकीकृतले ९० सिटमा जित हाँसिल गरेको
एउपेक्षा पनि देखिए । दहाललै कुपासा ।

यस पटकको निर्वाचनमा माओवादी केन्द्र शहरी क्षेत्रमा पुरै बढारिएको छ । काठमाडौं उपत्यकाका १५ सिटमध्येका एक सिटमा पनि उसले विजयी हाँसिल गर्न सकेन । माओवादी केन्द्रले जित हाँसिल गरेका क्षेत्रहरू प्राय पहाडी क्षेत्रका मात्र रहेकाले शहरी क्षेत्रका मतदाताले माओवादी

» बाँकी ८ पेजता

A black and white illustration showing a close-up of a person's hand reaching down to drop a white rectangular ballot into a black, octagonal ballot box. The box sits on a dark surface. In the background, there is a traditional-style building with multiple levels, decorative railings, and a flag flying from a pole on top.

एकीकृत समाजवादी, राष्ट्रिय जनमोर्चा र केही क्षेत्रमा तालमेल गरेको लोकतान्त्रिक समाजवादीले उनीहरूले सोचेजस्तो जित हाँसिल गर्न सकेनन्। सत्ता गठबन्धनको एकमात्र रणनीतिक उद्देश्य नेकपा एमालेलाई पराजित गराउने थियो तर उनीहरू त्यस

काठमाडौं । मंसिर ४ गते सम्पन्न भएको
संघीय संसद र प्रदेशसभाको निर्वाचनका
परिणामहरू केही स्थान बाहेक आइसकेको
छ । परिणामहरूलाई हेर्दा यस पटक
सबैभन्दा फाइदा ६ महिना अधि मात्र गठन
भएको राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टीलाई भएको
छ । राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टीले ७ सिटमा
विजय हाँसिल गरेको छ भने समानुपातिक
तर्फ ऊ चौथो स्थानमा रहन सफल भएको
छ । पुराना राजनीतिक दलहरूप्रति बढेको
वित्तष्टा र निर्वाचन जितेर गएका सांसदहरू
आफ्नो निर्वाचन क्षेत्रमा नफर्किने गरेका
हुनाले त्यसको फाइदा स्वतन्त्र पार्टीले

उठाएको छ ।
सत्ता गठबन्धनमा रहेका दलहरू
नेपाली कांग्रेस माओवादी केन्द्र नेकपा

कश्मीर र अनुच्छेद ३६० र ३५५ ए पछि

कौशल सरिस्ता जी,
उपमहाद्वीपको विभाजनदेखि नै कश्मीर विवादित क्षेत्र रह्यो । यसको इतिहास राजाहरूमा फिर्ता जान्छ, जसले छ सय पैतीस रियासतहरू शासन गरेका थिए । महाराजा हरि सिंह कश्मीरका शासक थिए; उनले भारतीय पक्षबाट बहस गरे कि गरेनन, यो विवाद कायमै छ । पाकिस्तान र भारतले विवादित क्षेत्रलाई लिएर तीन युद्ध र एक गम्फीर वृद्धि (कारगिल) लडे । अनुच्छेद ३७० र ३५५ पारित हुनु अघि कश्मीरको अवस्था सरकारी अधिकारको लुफाइएको थिएन । यस क्षेत्रलाई युवाहरूले दुङ्गा हानेर, बारम्बार आतंककारी हमलाहरू, डरमा बाँचिरहेका नागरिकहरू, र उल्लेखनीय पूर्वाधार वा आर्थिक विकासको अभावको विशेषता हो ।

कश्मीरमा अनुच्छेद ३७० पछिको वातावरण बुझनको लागि, कसैले पहिले यसको बारेमा परिचित हुनुपर्छ । नतिजाको रूपमा, भारतीय संविधानको अनुच्छेद ३७० अन्तर्गत, जम्मू र कश्मीरलाई स्वायत्ताको उल्लेखनीय डिग्री प्रदान गरियो । जम्मू र कश्मीरलाई भारतीय संविधानको भाग हृष्ट को धारा ३७० अन्तर्गत विशेष दर्जा दिइएको छ, जुन 'अस्थायी, संक्रमणकालीन, र अद्वितीय प्रावधानहरू' लाई समर्पित छ ।

अनुच्छेद ३५५ भारतीय संविधानको धारा ३७० अन्तर्गत प्रादेशिक कानूनको पूर्व प्रावधानहरूलाई सुरक्षित राख्न ज़ब्दछद्द भारतीय राष्ट्रपतिको आदेशद्वारा सम्भिलित गरिएको थियो । उक्त प्रावधान अनुसार भारत शासित कश्मीरमा स्थायी बसोबासका लागि योग्य व्यक्ति छनोट गर्ने अधिकार छ । विदेशी नागरिकहरूले आपूर्लाई स्थायी रूपमा स्थापित गर्न, सम्पत्तिको स्वामित्व लिन, स्थानीय कार्यालयको लागि चलाउन वा स्थानीय शिक्षाको लागि आर्थिक सहायता प्राप्त गर्न अनुमति छैन । स्थायी बासिन्दा कानून भनिएको अनुच्छेद अनुसार, जम्मू र कश्मीरका बासिन्दाहरू जसले राज्य बाहिरका व्यक्तिरैंग विवाह गर्दछन् उनीहरूलाई पनि सम्पत्ति अधिकारबाट विचित गरिन्छ । यी आमाका छोराहोरीलाई पनि यो खण्डमा समेटिएको छ ।

नयाँ दिल्लीले एकपक्षीय रूपमा अनुच्छेद ३७० खारेज गर्ने र जम्मू कश्मीर राज्यलाई दुई केन्द्र शासित प्रदेशहरूमा विभाजन गर्ने निर्णय गरेदेखि, सबै कश्मीरी राजनीतिज्ञहरूलाई पहिले कैद गरिएको थियो । बाहिरी संसारबाट उपत्यका बन्द गरिएको थियो, र दशैं हजार सुरक्षाकर्मीहरू पठाइयो । उपत्यकाका

बासिन्दाहरू अब कश्मीरीहरूको सहमति बिना स्वायत्ताको उन्मूलनको परिणामको रूपमा उच्च खतरा देखेन् । अगस्त ५ यता जनतामा आफ्नो जातजाति, संस्कृति, भाषा, धर्म, रीतिरिवाज जस्ता मुद्राहरूप्रति डर र अविश्वास बढेको छ । धारा ३७० खारेज भएपछि विदेशीहरू उपत्यकामा आउनेछन् किनभने यसलाई विकास प्रयासको रूपमा लिइनेछ, अनुसन्धानका अनुसार सेटेक्सर २०१९ मा नयाँ दिल्लीको सबैनित नागरिक समूहद्वारा प्रकाशित गरिएको थियो । स्थानीय बासिन्दाहरू सरकारले दिग्गज र काशिमीरी पणिडत

मानिसहरूलाई थप चिन्तित र असहज बनायो । यसअधिका राज्यका कानूनहरू अति-विपरीत भए जब धारा ३७० हटाइयो, जसले जम्मू-कश्मीरमा स्वतः लागू हुने भारतीय संघबाट कानून बनाइयो, रद्द गरियो । कश्मीर द्वन्द्वले परिचममा ध्यानाकर्षण गराएको छ र भारतीय सशस्त्र सेनाले त्यहाँका बासिन्दाहरूमाथि गरेका अन्य कठोर कानूनहरू अभै पनि लागू भएकाले सयौ किशोरकिशोरी, नागरिक समाजका सदस्यहरू र पूर्व मुख्यमन्त्रीहरू पनि किन जेलमा परेका छन् भनेर धेरै मानिसहरू अन्योलमा छन् । एक संविधान, एक विधिको शासन' को आडमा

बस्तीहरू स्थापना गर्न जनसंख्या परिवर्तनको प्रयोग गर्न सक्छ कि भन्ने डर छ ।

कश्मीर र नयाँ दिल्लीका राजनीतिज्ञहरूद्वारा बैमान व्यवहारको विशिष्ट उदाहरणहरूबाट चिन्ताहरू हटाइएको छ । उदाहरणका लागि, केन्द्रीय मन्त्री जी किशन रेडीले सेप्टेम्बर २३, २०१९ मा भने कि जे एप्ड के मा "५० हजार बढी मन्दिरहरू" वर्षादेखि बन्द गरिएका थिए, जसमध्ये धेरैले क्षति बेहोरेका थिए र तोडफोडहरूले तिनीहरूको मूर्तिहरू नष्ट गरेका थिए । उनले भने, 'हामीले त्यस्ता मन्दिरहरूको अध्ययनलाई कमिसन गरेका छौं र सरकारले ती मन्दिरहरूलाई द्रुत रूपमा मर्मत गर्ने योजना बनाएको छ । सञ्जय टिकू एक प्रेसिद्ध कश्मीरी पडित राजनीतिज्ञ, श्रीनगरमा गढ भएका र कश्मीरी पडित संगारिश समितिका प्रमुख, जे एप्ड केमा केवल ४ हजार मन्दिरहरू छन् भीनी दाबी गर्नु ।

अगस्त ५ पछि, नयाँ दिल्लीबाट सञ्चारको अभाव भयो, जसले

धारा ३७० हटाएपछि उनीहरूलाई दोस्रो दर्जाको नागरिकको रूपमा व्यवहार गरिएको जनताले बताएका छन् । थप रूपमा, उनीहरूले पिएसए उल्लङ्घन गरेको आरोपमा जेलमा रहेका प्रत्येक कैदीलाई तत्काल र तुरुन्त रिहा गर्ने माग गर्दछन् ।

धेरै राजनीतिक विशेषज्ञ र कूटनीतिज्ञहरूले तथ्याङ्क परिवर्तन गर्न र कश्मीरका मुस्लिमहरूलाई अल्पसंख्यकको स्थितितर्फ लैजानको लागि क्षिप्र मा इजरायली मोडेलको मर्मतको सुरुवातको रूपमा ३५५ को भारतीय अन्त्यको लागि लेखे । यो भारतको तथाकथित षड्यन्त्र र क्षेत्रमा हिन्दू बढाउने र कश्मीरलाई हिन्दू बहुसंख्यक क्षेत्रको रूपमा स्थापित गर्ने नीति पनि हो । यसमा भारतको प्रतिष्ठा भन्दा पनि धेरै कुराहरू छन्, भारतले मुस्लिमहरूको प्रतिशतलाई घाउने प्रयासमा त्यहाँ दूलो संख्यामा मुस्लिमहरूको हत्या गरिएको प्रमाण छ । पूर्वप्रधानमन्त्री इमरान खानले भारतले आजाद जम्मू कश्मीरमा गल्ली गरेको चेतावनी दिइएका छन् । मोदी शासनद्वारा कश्मीर विशेष

खारेज गरेपछि धेरै विरोधहरू रेकर्ड गरियो । प्रदर्शनकारीहरूलाई नियन्त्रण गर्न भारतले जबरजस्ती नीति प्रयोग गन्धो र उपत्यकामा धेरै कश्मीरीहरूलाई मार्यो । कश्मीर द्वन्द्वले परिचममा ध्यानाकर्षण गराएको छ र भारतीय सशस्त्र सेनाले त्यहाँका बासिन्दाहरूमाथि गरेको व्यवहारप्रति ध्यानाकर्षण भएको छ ।

पाकिस्तानका हजारौ प्रतिक्रियाहरूले पनि कश्मीरलाई समर्थन गरेका छन् । राष्ट्रिय सुरक्षा समितिले पनि महत्वपूर्ण छनोट गरेको छ । कुनै एक समूह वा आतंकवादी संगठनलाई भारत विरुद्ध पहिलो सैन्य आक्रमण गर्नबाट रोकनको लागि जनताले कस्तो प्रतिक्रिया दिने भनेर सरकारले योजना बनाउनुपर्छ । किनभने श्री मोदीको सरकारले पहिलो स्ट्राइकको लागि इस्लामाबादलाई हेरिहेको छ, पाकिस्तानको पहिलो स्ट्राइकले नराप्री असर गर्नेछ र पाकिस्तानको लागि क्षिप्र (अन्तर्राष्ट्रिय संगठनहरू) र महासंकेतहरूको समर्थनलाई कम गर्नेछ । इस्लामाबादले आधिकारिक रूपमा संयुक्त राष्ट्र सुरक्षा परिषदमा जाने नीति अपनाएको छ, जुन कश्मीर र पाकिस्तान दुवैका लागि उत्तम विकल्प हो ।

यद्यपि, युएनएससीको विकल्प कुनै पनि पिपु देश द्वारा भिटो को अस्तित्व को कारण एक मौका वा भाग्यशाली समिति जस्तै छ । १२ अगस्त, २०१९ मा, पाकिस्तानका विदेश मन्त्रीले भने कि युएनएससीमा कुनै पनि पी ५ सदस्य राष्ट्रले हाम्रो याचिका वा प्रस्ताव अस्वीकार असर गर्नेछ र पाकिस्तानको लागि क्षिप्र (अन्तर्राष्ट्रिय संगठनहरू) र महासंकेतहरूको समर्थनलाई कम गर्नेछ ।

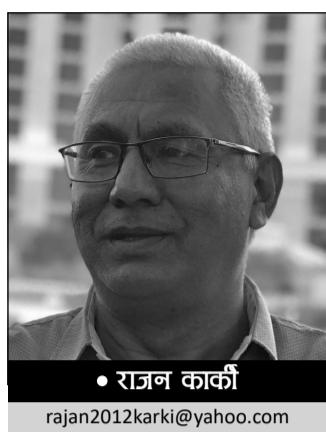
भारतलाई भगवाकरण गर्ने र हिन्दू बहुल हिन्दुस्तान बनाउन खोज्ने नरेन्द्र मोदीको नेतृत्वमा रहेको भाजपा सरकारद्वारा वकालत गरिएको हिन्दुत्व विचारशारा जम्मू-कश्मीरको विवादास्पद राज्यको रिति परिवर्तन गर्ने भारतको प्रयास हो । यसले आपनै संविधानका साथी लोकतान्त्रिक आदर्शहरू र संयुक्त राष्ट्र सुरक्षा परिषदको प्रस्तावहरूको उल्लङ्घन गरेको छ जसले पाकिस्तानलाई अन्तर्राष्ट्रिय विवादको वैध पक्षको रूपमा स्वीकार अर्द्ध र कश्मीरका जनतालाई संयुक्त राष्ट्र संघले भारत गर्ने र तसर्थ, संयुक्त राष्ट्र संघले भारत सरकारलाई संयुक्त राष्ट्र संघले भारतको प्रस्तावहरूको उल्लङ्घन बन्द गर्न बाध्य त्युल्याउनुपर्छ ।

६. यदि तपाईं यसको हिसात्मक विचारहरू बुझ्न चाहनुहुन्छ भने नाजीवादसँग राष्ट्रिय स्वयंसेवक संघ (आरएसएस) को सम्बन्धको अध्ययन गर्नु महत्वपूर्ण छ । यसले च्यव्य कसरी नाजीवादसँग संबन्धित छ र आईआईओजेके मा निर्दोष कश्मीरीहरू विरुद्ध कसरी आक्रामक हिन्दू सिद्धान्त प्रयोग गरियो भनेर स्पष्ट रूपमा वर्णन गर्दछ ।

७. अरुन्धती रोयको पुस्तक "आजादी: स्वतन्त्रता । फासीवाद । फिक्शन"मा निस्सन्देह उच्च साहित्यिक विशेषताहरू छन्, र उनले मोदी समर्थकहरू फासीवादी छन् भने दावीलाई समर्थन गर्न उनले प्रयोग गर्ने धेरै तर्कहरू र डेटा तर्क, तर्क र तर्कमा पाइन्छ । र सरकारको मानवअधिकार उल्लङ्घनको व्याख्या गर्नुहोस् ।

गान्धीको 'हिन्दु कार्ड' प्रयोग गर्ने राजनीतिक निर्णयले उनलाई पहिले अकालीहरूसँग र अन्ततः सम्पूर्ण सिख समुदायसँग टकरावको खतरानाक बाटो रोजन बाध्य बनायो । यस गलत गणनाले इष्टदरा गान्धीलाई उनको जीवनको मूल्य चुकायो र पञ्जाब र भारतका विभिन्न समुदायहरूलाई स

श्रीलंका र राजापाक्ष नहुने हो भने...

• राजन कार्कि

rajan2012karki@yahoo.com

माटो विसिए, सिद्धान्त विसिए । नेता लाहुरेहरू त स्वदेशलाई भन्दा लाहुरको बढी वित्ता गर्नुपुगे । यसकारण त यिनलाई चुच्चे नक्सा दुख्दैन, नेपाली माटो सस्तो लाग्छ, नेपालीपनमा भन्दा बढी विदेशी स्वार्थमा लुट्युटिन रामाइले लाग्छ । यसकारण नेपाल नेपाल कम, हाइटी, अफगानिस्तान, श्रीलंकाको बाटो गएको छ । यो निर्वाचनमा त सिद्धान्तको हृदैसम्मको पतन देखियो ।

यी लोकतन्त्र सफल भयो भन्नन्, लोक विदेशीन बाध्य छ, मान्छे बेचेर लोकतन्त्र सफल भयो भन्नेहरू गजडी हाँसो हाँसिरहेका छन् ।

१२ बुँदे दिल्ली सम्झौतापछि नेपाल कहाँ थियो, कहाँ पुग्यो ? अझै पनि राजनीतिक नेताहरूले बहस नगर्न ? पहिले सिपाहीहरू लाहुर जान्थे, पछि रोजगारी खोज्दै लाहुर जान थालियो । लोकतन्त्र आएपछि त खाडीदेखि ७२ मुलुकमा नेपाली लाहुरेहरू भेटिन्छन् । अवसरको खोजी, गाँसवासको बन्दोवस्त गर्दै लाहुर जाने भीड हरेक दिन एयरपोर्टमा देखन सकिन्छ ।

लुकेर लुकाएर लाने मान्छेका व्यापारीहरू मान्छे बेचिरहेकै छन् । नेपाल मान्छे बेचिने बजार बन्न्यो । लाहुरे लोकतन्त्रले देशी असफल पाँचै । यति दूलो शोषण ? नेपाल किन यसरी भारतका सामु

८० प्रतिशत जनता एकछाक भोकै बस्त्तु भन्दा नेताहरूलाई हीनताबोध हुँदैन । हिजो कृषि प्रधान देश थियो, त्यसपछि हरियो बन नेपालको धन भनियो । राजनीति र कूशलासनको भ्रष्टाचारले कृषि र बन धरासारी भएपछि प्रकृति र पर्यटनलाई नेपालका लागि बरदानको आधार मानियो । जनयुद्ध र अस्थिरताको प्रहारले राष्ट्र छिया-छिया भएपछि जलसोलाई सेतो सुन भनिदैछ । यो सेतो सुनबती नेपालीले १२ रूपैयाँ युनिटमा बाल्चन, ४ रूपैयाँमा भारत निकासी हुनथालेको छ । यो कस्तो विकास हो ? यसअघि नेपालले लोडसेडिङ हटाउन भारतबाट प्रतियुनिट १० मा खरिद गरेको थियो । किन्दा प्रतियुनिट १०, बेच्चा ४ । यति दूलो शोषण ? नेपाल किन यसरी भारतका सामु

कहिल्यै उपनिवेश बन्नु नपरेको नेपाल 'बहादुर' कान्चाबाट 'आतककारी', 'गार्ड' र 'कमारो' दास बन्नै रेमिटान्स अर्थतन्त्रको हाइटी सरमा भरिसकेको छ । हाइटी भनेको त्यो देश हो, जहाँका जनताले दुमालियरजस्ता भ्रष्ट नेता र उनका आज्ञाकारी प्रशासकहरूलाई शोषण गर्न र निरङ्कूशतन्त्र चलाउने मौन छुट दिएका छन् । त्यो हाइटी र यो नेपालमा आखिर फरक नै के बाँकी छ र ? न्याय दिने न्यायालय जो सङ्कमा नाड्गोकार छ ।

लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपाल टिनको पातामा लेखेको साइनबोर्डभन्दा बढी केही रहेन । हिजो इमान र योग्यताको कदर भएन, आज पनि बेइमानहरूको रजगज चलिरहेको छ । ९३ प्रतिशत बिपन्न, कमैया, कमलरी,

यही कारण जिम्मेवार वा जवाफदेही कोही छैनन् । राष्ट्र नैतिकहीनताको खाडलमा जाकिदै गएको छ । लोकतन्त्र हाती हो कि हातीछापे चप्पल ? भन सकिन्न ।

जनताले खोजेकै हुन परिवर्तन भने लै

त भनेर राजा ज्ञानेन्द्रले राजपात छाडिए ।

जालीहरूले जाल गरे, जनताको खोज र राजाको सोच पुरा भएन । महाभारतका दृष्टिहीन राजा र

लोकतन्त्रका विवेकहीन नेताहरूमा भिन्नता देखिन

छाडेको छ । यति हुँदा पनि सुकलगुण्डाहरूमा

चेत पलाएको छैन । नकचरोको ओखियी हुन भनेको यही हो । लोकतन्त्रको जप गर्न नेताहरू

लोकतन्त्रमा हुनैपर्ने विधिलाई कुल्चे बुर्कुसी

मारिरहेका छन् । लोकतान्त्रिक नेपाललाई

जंगल बनासके । जंगलमा जंगली शासन चल्छ,

पशु शासनमा चल्छ भनेको मसल नै हो ।

सार्वभौमिक पहिचानको कुरा गर्न हो

भने भैटिकनदेखि भुटानसम्म, बंगलादेशदेखि

बर्मसम्म विश्वसम्मायमा समान छन् । नेपालमात्र

भारतको सामु मुखले बोल सक्दैन, नाकले

सुधूछ र पुच्छर हल्लाईरहन्छ । अब बेइजिड

र वाशिड्टन पनि शक्ति र सामलका साथ

नेपालमा प्रभावकारी रूपमा छिरेपछि नेपालको

राजनीति अन्यौलमा धकेलिएको छ । यो

अन्यौलको अँध्यारोमा ढुकी बाल्ने पराष्ट्रनीतिले

हो । यो नीति हाँक्ने अबल पात्रहरू पछाडि

परेका छन् । अगाडि जो छन्, मौसमअनुसारको

दयूनिक लगाउनेहरूमात्र देखिन्छन् । नेपाल

नीतिहीन अवस्थातिर उन्मुख छ । अर्थात

आत्मशक्ति गुमाएर घ्राणशक्तिमा पुगेको छ

नेपाल । नेपाली नेताहरू ।

जब राजनीति व्यवसाय बन्छ, काला

व्यापारीहरूले टाउको उठाउँछन् । पाटीहरू

अपराधीलाई चोख्याउने चोखो तीरथस्थल बन्छ,

भ्रष्टहरूको सेटिङ्गमा चल्छ, देश महिनी फोहर

नउठाएको महानगरको कर्टेनर बन्नु स्वभाविक

हो । यस्तो फोहरी राजनीतिमा गुह्य किरा

नजन्ने के जनिमित ? नेपाली लोकतान्त्रिक

राजनीतिक परिदृश्य यस्तै छ । यथार्थ कुरो

के हो भने, जनतासँग डराउनेहरू तानाशाह

बन्नैनन् । जनतालाई भयाकान्त पारेर नेताबर्गले

सर्वसत्तावाद चलाउन थालेकाले लोकतन्त्र

बाहुबलीतन्त्र बन्न पुगेको हो । सचिन्ने र

सच्याउने काम तत्काल गरिएन भने नेपाल

हाइटीजस्तो असफल हुनबाट जोगिन मुस्किल

छ ।

श्रीलंका हुनबाट बचाउन र राजापाक्ष

परिवारको जस्तो पतनबाट बच्न लागि

नेतृत्वले आजैबाट जनतासँग डराउन् ।

नेता असफल भए केही छैन, देश असफल

हुनुहुन्न ! देश असफल भयो भने त्यसको महगो

मूल्य जनताले चुकाउनु पर्छ | यसकारण जनताको

संचेतनाले देश बाँच्छ | स्वाभिमानीले स्वाभिमान

देखाउँदा देश बाँच्छ | अगाडि बढ्छ ।

● ● ●

चाउरिन पुगेको ? स्वाभिमान भन्ने किन कुनै नेतामा छैन ?

२००८ सालमा कोसी, २०१६ सालमा गाडकी, २०१७ सालमा महाकाली, २०१८ सालमा मेची र २०१९ सालमा कर्णाली र सेतीजस्ता ठूला-ठूला नदीनालामा भारतको हैकम स्थापित गर्नुपर्याप्त । भूपू प्रधानमन्त्री डा.बाबुराम भट्राई भन्नै- बुढी गाडकीमा ओली, प्रचण्ड र माधव नेपालले ३ अर्बका दरले धूस एवं प्रमाणित गर्नुपर्याप्त । तर कुनै कानुनले तिनलाई हुँदैन ? किन ? यही हो लोकतन्त्र ? कहाँ छ जवाफदेहीता ?

जलस्रोतमा ब्राजिलपछि विश्वको दोस्रो धनी देश नेपाल भारतबाट विद्युत आयात गरेर लोडसेडिङ घटाउने बाध्यतामा थियो, बिस्तारै उत्पादन हुनथालेको छ । भारतलाई ३ रूपियाँमा जल बेचेर १० रूपियाँ युनिटमा जनसंक्षिप्त खरिद गर्न निर्णयमा पुग्नु नेपाली नेतृत्व क्षमताको उपहास थियो, अहिले त्यही उपहास दोहोरिएको छ ।

जलस्रोतमा ब्राजिलपछि विश्वको दोस्रो धनी देश नेपाल भारतबाट विद्युत आयात गरेर लोडसेडिङ घटाउने बाध्यतामा थियो, बिस्तारै उत्पादन हुनथालेको छ । भारतलाई ३ रूपियाँमा जल बेचेर १० रूपियाँ युनिटमा जनसंक्षिप्त खरिद गर्न निर्णयमा पुग्नु नेपाली नेतृत्व क्षमताको उपहास थियो, अहिले त्यही उपहास दोहोरिएको छ । जनता भइरहेछन् । नेता तिनै जनबल र जनमत दिने जनताको रगत पिउने जुकाजस्ता लाग्छ । विदेशी शक्तिले उभ्याइका यी बुखाँचाहरू जनतालाई तर्साउन्न र आफू अनुकूलको लोकतन्त्रमा विश्वास राख्छन् । नीति, निष्ठा र नैतिकताको कुनै अर्थ छैन । हरेक विषयमा बिमति राख्ने, आरोप प्रत्यारोपको महाभारत खडा गर्न अनि सत्ताको भागबन्दा मिलाएर मौनता साध्नु यिनको लोकतन्त्र हो ।

पढथयौ हासी बसीकन सँगै वेद, बाइबल, नमाज
पसेकेही नरपशुहरु ध्वस्त पारे समाज ।

मन्यो ज्यूदै त्यो जस्ले बिरियो देशको माटो
बाँच्यो त्यो मरर पनि जस्ले सकियो देशको माटो ।

कायर भएर पटक पटक मर्नुभन्दा
बहादुर भएर एकै पटक मर्न सकौ ।

- अभियानवाणी

अभियान साप्ताहिक

सम्पादकीय

सत्ता गठबन्धनलाई सरकार निर्माणमै संकट

पाँच दलीय गठबन्धनले दुई तिहाईको महत्वकांक्षा लिएर निर्वाचनमा होमिएको भएपनि उसलाई सामान्य बहुमत पुन्याउन समेत हम्मे परेको छ। दुवैतफको निर्वाचन परिणामले गर्दा सत्ता पक्षलाई निकै सक्सपूर्ण अवस्थामा पुन्याएको छ। कांग्रेस, माओवादी, नेकपा एकीकृत समाजवादी र राष्ट्रिय जनमोर्चा प्रतिनिधिसभाको १ सय ६५ निर्वाचन क्षेत्रमा भागवण्डा गरेर निर्वाचनमा होमिएका थिए। सत्ता गठबन्धनले नेकपा एमालेलाई पराजित गर्ने मुख्य उद्देश्य लिएर गठबन्धन गरेका भएपनि उनीहरूलाई जनताले उनीहरूले सोचेजस्तो मत नदिएका हुनाले नेकपा एमालेलाई भन्दा सत्ता गठबन्धनलाई नै संकट परेको छ।

सत्ता गठबन्धनको एकमात्र उद्देश्य नेकपा एमालेलाई हटाएर दुई तिहाई मत ल्याउने उद्देश्य रहेको भएपनि त्यसलाई जनताले अस्वीकार गरिदिएका छन्। सत्ता गठबन्धनले आफूले सोचेजस्तो मत नआएपछि कांग्रेसबाट धोका भएको आरोप लगाउन थालेका छन्। त्यसमा पनि खास गरेर माओवादी नेता तथा कार्यकर्ताहरूले। माओवादीका नेता तथा कार्यकर्ताहरूले स्थानीय तहमा भन्दा संघीय संसदको अहिलेको निर्वाचनमा धोका भएको भन्दै कांग्रेसबाट धिराई विश्वास गर्न नसकिने बताउन थालेका छन् भने कांग्रेसले भने सत्ता गठबन्धनमा रहेका दलहरू भन्दा आफ्नो पार्टीको नेता तथा कार्यकर्ताहरूले धारा गरेको आरोप लगाउदै आएको छ। माओवादीका अध्यक्ष पुष्टकमल दाहालले त कांग्रेसका नेता डा. शेखर कोइराला पक्षले माओवादीलाई मत नदिन आफ्ना मतदातालाई भनेको आफ्ना निकटसँग दाहालले बताउने गरेका छन्। दाहालका अनुसार कांग्रेस बलियो भएको ठाउँमा गठबन्धनका उम्मेदवारले जित हाँसिल गरेको तर कांग्रेसको संस्थापन इतर पक्ष बलियो भएको ठाउँमा गठबन्धनका कांग्रेसबाहेकका अन्य उम्मेदवार हारेकोले गर्दा गठबन्धनभित्र असन्तुष्टि जाहेर गरेका छन्। माओवादीले आफ्नो भागमा परेको रूपन्धेही क्षेत्र १ मा एमालेले टिकट नदिएका घनश्याम भुसाललाई सत्ता गठबन्धनबाट उम्मेदवार बनाएको भएपनि भुसाल एमालेका उम्मेदवार छविलाल विश्वकर्मसँग पराजित भएकोमा अध्यक्ष दाहालले कांग्रेस प्रति रोष प्रकट गर्दै आएका छन्। कांग्रेसको संस्थापन पक्षले गठबन्धनलाई सहयोग गरेको भएपनि संस्थापन इतर पक्षले सहयोग नगरेको आरोपका बारेमा संस्थापन इतर पक्षले अध्यक्ष दाहालको भनाइमा कूनै सत्यता नभएको बताएपछि गठबन्धनभित्र व्यापक असन्तुष्टि देखिएपनि अहिलेकै अवस्थामा गठबन्धन नभत्किने उनीहरूले बताउदै आएका छन्।

धनश्याम भुसाल, प्रश्न सहस्रहित माओवादी केन्द्रले ४५ जना उम्मेदवार उठाएकोमा १७ सिटमा मात्र जित हाँसिल गरेको छ। २०७४ सालमा भएको निर्वाचनमा माओवादी केन्द्रले प्रत्यक्षतर्फ जम्मा ३३ सिट जित हाँसिल गरेको थियो अहिले प्रत्यक्षतर्फ १७ सिटमा खुम्चित माओवादी बाध्य भएको छ। माओवादी केन्द्रका उम्मेदवारहरूलाई शहरी क्षेत्रका जनताले अस्वीकार गरिदिएका छन्। माओवादीले जितेको अधिकांश स्थानहरू पहाडी जिल्लाका रहेकाले माओवादीका अवस्था दिन प्रतिदिन खस्केदै गएको प्रष्ट भएको छ। कांग्रेस यस पटक गठबन्धन गरेर निर्वाचनमा गएको हुनाले मात्र प्रत्यक्षतर्फ ५५ सिट जिल सफल भएको हो। उसले २०७४ को निर्वाचनमा एकलै लड्दा २३ सिटमा जित हाँसिल गरेको थियो। २०७४ को निर्वाचनमा एमाले र माओवादी केन्द्रले गठबन्धन गरेर निर्वाचनमा गएका हुनाले एमालेले ८० स्थानमा जित हाँसिल गरेको थियो। अहिले सत्ता गठबन्धनमा रहेका पाँच दलले गठबन्धन गरेर एमालेलाई पराजित गर्ने रणनीतिक उद्देश्यका साथ उनीहरू गएका भएपनि उनीहरूको रणनीति असफल सावित भएको छ। भने ५/६ महिना अधि गठन भएको राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टी र राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टीले समेत राष्ट्र प्रदर्शन गरेको हुनाले एमालेलाई भन्दा सत्ता गठबन्धनलाई ढुलो धक्का लागेको छ।

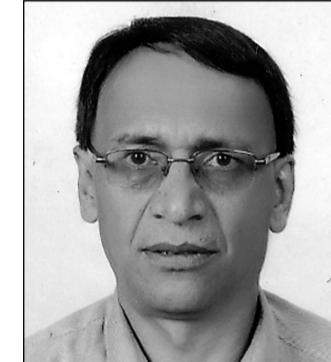
अहिले सत्ता गठबन्धनमा रहेका दलहरूले मात्र सरकार बनाउन सक्ने १ सय ३८ संख्या पुन्याउन सक्ने अवस्था नभएकाले गर्दा उनीहरू अब स्वतन्त्र, राष्ट्रपा र स्वरापा पार्टीलाई आफ्नो समर्थनमा लिने प्रयासमा रहेका भएपनि गठबन्धनकारी दलहरूलाई सहज अवस्था रहेको छैन। एमालेलाई पराजित गर्ने रणनीतिक उद्देश्य भएपनि त्यस कार्यमा उनीहरू असफल भएको हामीले ठानेका छौं।

ठूला भनिएका दलहरूको हैसियत किन खुम्चियो ?

मंसिर ४ गते सम्पन्न भएको संघीय संसद र प्रदेशसभाको निर्वाचन परिणामले अनेक प्रश्न उठाएको छ। ठूला भनिएका राजनीतिक दलहरूले आफूहरूले सोचेजस्तो मत ल्याउन सकेनन। मतदानको दिन धेरै मतदाताहरू मतदान केन्द्रमा पुगेर पनि मतदानमा सहभागी भएनन किन ? अब त्यसको उत्तर राजनीतिक दलहरूले जनतालाई दिनुपर्दछ। सत्ता गठबन्धनमा रहेका दलहरूले निर्वाचन पूर्व नै आफूहरूले दुई तिहाई मत ल्याउने उद्योग गरेका भएपनि उनीहरूले सामान्य बहुमत सम्पन्न ल्याउन सकेनन। सत्ता गठबन्धनले जसरी भएपनि निर्वाचन जिले राजनीति लिएका भएपनि उनीहरूले चाहेजस्तो परिणाम ल्याउन नसकेका हुनाले उनीहरूले राजनीतिक राजनीति असफल सावित भएको छ। यस पटकको निर्वाचनमा ६१ प्रतिशत मात्र मत खस्नु भनेको जनताले राजनीतिक दलहरूलाई दिएको एक प्रकारको चेतावनी नै हो। यस पटक पनि चुनावी घोषणापत्रमा उल्लेख गरिएका विषयहरू पूरा नगरिएको र घोषणा पत्रलाई निर्वाचन जिले हतियारका रूपमा मात्र प्रयोग गरिएको हुनाले मतदान कम भएको हो भनेर किटानीका साथ भन्न सकिन्छ।

सत्ता गठबन्धन गरेर निर्वाचनमा गएको पाँच दलीय गठबन्धनको एउटै राजनीतिक उद्देश्य थियो जसरी भएपनि नेकपा एमालेलाई पराजित गर्ने। त्यही उद्देश्यका साथ उनीहरू निर्वाचनमा गएका र सत्ता गठबन्धनले आ आफ्ना चुनावी घोषणापत्रमा सार्वजनिक गरेका र त्यसमा पनि सम्बन्धित निर्वाचन क्षेत्रका उम्मेदवारहरूले समेत आ-आफ्नो चुनावी घोषणापत्र जारी गरेका हुनाले जनताले कस्का घोषणापत्रलाई विश्वास गर्ने ? सत्ता गठबन्धनले किन एउटै घोषणापत्र सार्वजनिक गर्न सकेनन ? विगतमा घोषणापत्र मार्फत जनतालाई दिएका आ-आफ्नो चुनावी घोषणापत्रलाई विश्वास गर्ने ? सत्ता गठबन्धनले किन एउटै घोषणापत्र जारी गरेका हुन भास्तुको, उ अर्को पार्टीको भन्दै विभाजन गर्ने गरेका हुनाले नै यस पटक अन्य दलहरूको संसदमा उदय भएको छ। ठूला भनिएका दल र सरकारमा बस्ते व्याप्तिहरूले जबसम्म जनतालाई समान व्यवहार गर्ने परम्परा अब बसालिने पर्दछ। तर हामीकहाँ भने पराजित मतलाई वेवास्ता गर्ने जिले मतलाई मात्र प्रोत्साहन गर्ने गरिएको हुनाले पनि यस पटकको निर्वाचनमा मतदान काम भएको सत्य वास्तविकता हो।

राजनीतिक दल र सरकारमा बस्ते व्याप्तिहरूले जबसम्म जनतालाई समान व्यवहार गर्दैनन् तबसम्म मुलुकले विकासमा फड्को मार्न सक्ने सम्भावना नै हुँदैन। राजनीतिक दलहरूले जनतालाई विभेद गर्ने गरेका र सरकारमा पुगेकाहरूले समेत यो हाम्रो पार्टीको, उ अर्को पार्टीको भन्दै विभाजन गर्ने गरेका हुनाले नै यस पटक अन्य दलहरूको उदाहरणमा उदय भएको छ। फागुनमा राष्ट्रपतिको उपराष्ट्रपत्रिको पाँच वर्ष कार्यकाल समाप्त हुने भएकाले गर्दा सत्ता गठबन्धनमा भित्र अहिले राष्ट्रपति, उपराष्ट्रपत्रि, सभामुख र उपसभामुखमा समेत भागवण्डा लाग्ने निश्चित जस्तै

• देवेन्द्र चुडाल

devendrachudal@gmail.com

जनताले गरेको छ।

ठूला भनिएका राजनीतिक दलहरू भित्र लोकतान्त्रिक पद्धतिको विकास हुन सकेको छैन। दलहरूलाई दुई चार जनाको पेवा बनाइएको छ। अझ भन्ने हो भने त समानुपातिक तर्फका उम्मेदवारहरू चयन गर्दा आफ्ने परिवारका मानिसलाई प्राथमिकता राख्ने गरिएको छ। श्रीमान मन्त्री, श्रीमती सासद, दाङु मन्त्री भाई सासद, श्रीमान श्रीमती जेठान र आफ्ना नजिकका नातागोता र पैसावालाई सासद बनाउने गलत परम्परा बसालिएको हुनाले राजनीतिमा सक्षम भएपनि युवा वर्गलाई प्रोत्साहन नापरिएको हुनाले यस पटकको निर्वाचनमा युवा वर्गले शान्तिपूर्ण रूपमा विद्रोह गरेका छन्। यस्तो विद्रोहलाई ख्याल ख्याल मै राजनीतिक दलका नेताहरूले उडाउन थालेका थिए। माओवादी अध्यक्ष पुष्टकमल दाहालले त जनतालाई जित विकासमा दाहालको कारण उनी निर्वाचन क्षेत्र छैन त ? जनतालाई पुग्ने नसक्ने आश्वासन दिएको कारण उनी निर्वाचन क्षेत्र फेर्दै हिँडेका छन्। पाँच वर्ष सम्म एउटा निर्वाचन दिएको कारण उनीहरूलाई दाहाल नै यस पटकको निर्वाचनमा भन्न भन्न यस पटकको निर्वाचनमा मतदान काम भएको सत्य वास्तविकता हो।

राजनीतिक दल र सरकारमा बस्ते व्याप्तिहरूले जबसम्म जनतालाई समान व्यवहार गर्दैनन् तबसम्म मुलुकले विकासमा फड्को मार्न सक्ने सम्भावना नै हुँदैन। राजनीतिक दलहरूले जनतालाई विभेद गर

निर्वाचनको चाकाचुली

चुनावमा होमिन हतार थियो । विचार सिद्धान्त प्रधान थिएन । पार्टी निर्माण प्रमुख विषय थियो । सिद्धान्तले पार्टी जन्मने नभई पार्टी जन्माएर हुक्काएपछि विचार सिद्धान्त बनाउने पक्षमा उनीहरू देखिन्थे । संवैधानिक समाजवादले संघीयतालाई कसरी व्याख्या गर्ने भन्ने पनि विचार गरिएको थिएन । प्रदेश चाहिन्न भन्ने भाष्य भुनभुनाइरहेका वेला प्रदेश अस्वीकार गर्ने भनियो । विवेकशील साभाबाट समानुपातिक बागमती प्रदेश सभा निर्वत्मान सदस्य विराजभत्त श्रेष्ठ प्रदेश संरचना अस्वीकार गर्ने विचार बोकेको दलबाटै प्रत्यक्ष उम्मेदवार बने । जसले प्रदेश सभाबाटै राजनीतिक पहिचान बनाए, उनैले प्रदेश नमान्ने दलको खाता

तारालाल श्रष्टा

भर्खरै सम्पन्न संघीय एवं प्रदेश सभा
निर्वाचन परिणामले नयाँ इतिहास रच्दै
गरेको देखिन्छ । धेरै नयाँ अनुहार संसदि
भत्र प्रवेश गर्दै छन् । निर्वतमान मन्त्रीदेखि
पार्टी हाँकेका नेतासम्म थुप्रै संसद्
भवनबाहिरै रहनेछन् । यसलाई परिवर्तन
मान्नैपन्यो, तर कस्तो परिवर्तन ? कस्तो
इतिहास रच्दै छ ? गहन बहस आवश्यक
देखिन्छ । चुनावका वेला नेपालमा
अन्याधुन्य गुन्जिने शब्द हो, परिवर्तन ।
प्रत्येक पाका नेताको भाषणले भन्छ, हामी
इतिहास रच्दै परिवर्तनका लागि लडेर
आएका मानिस हाँ । २००७ सालदेखि
दोस्रो अप्रिल आन्दोलनसम्म हामीले
परिवर्तनमा ढूलो भूमिका खेल्याँ । प्राप्त
उपलब्धिलाई संरक्षागत गर्न हामीलाई
मत दिएर पुनः जिताइदिनुहोस् । सबै
पूर्वप्रधानमन्त्री, मन्त्रीहरू, वरिष्ठ नेतागण
पनि यसै भन्छन् । यसपाला अपवाद डा.
बाबुराम भट्टराई देखिए ।

छोरी मानुषीलाई हँसिया-हथौडासहित निर्वाचनमा होमेर नाटकीय ढंगले उनी प्रचण्डको पक्षपोषणमा उभिए । अन्य पूर्वप्रमहरू पुनः निर्वाचनमा होमिए र जिते पनि, भलानाथ खनालबाहेक । तिनका दाहिने हात मानिने नेताहरू भने अधिकांश पराजित भए । तिनका ठाउँमा भकाभक नयाँ अनुहार उदाए । जसको मत माग्ने आधार पाका नेताविरुद्ध आक्रोश थियो । सागर ढकालले पूर्वप्रमहरूलाई देखाउँदै हजुरबाहरूलाई हराउन होइन, आराम गराउन चुनावमा उठेको भनिरहे । आफूलाई भावी प्रधानमन्त्रीसम्म भनिरहे । अन्ततः सबैजसो स्वतन्त्रको स्यालहुइयाँ पानीको फोकामै सीमित देखियो । तिनले निकै नगण्य मत ल्याए । दलको विकल्प दल नै हो भनेर निर्वाचनअधि हामीले सकदो बहस गरेकै हाँ । निर्वाचनअधि मेरो मनमा खटिकएको एउटा विषय थियो : सबैभन्दा शक्तिसम्पन्न नेताहरू गठबन्धन गरिरहेका छन् । ससाना भुरे दलहरू, स्वतन्त्र पक्षधरहरू किन एकलाएकलै मच्चिरहेका छन् ? धेरै मित्रमाफ भैले यस्तो प्रश्न राख्यै । यसको उत्तर खोज उनीहरू बैठक बस्थे । एउटै चुनाव चिह्नबाट उम्मेदवारी दिने भथ्ये । त्यसो भएको भए देशमा अझ ठूलै हलचल आउन सक्थ्यो, सायद । कोही ससाना दल मिलै भथ्ये । कोही सबै स्वतन्त्र मिलेर एक निर्वाचन क्षेत्रमा एउटा मात्रै स्वतन्त्र उम्मेदवार उठाउने भथ्ये । कसैले स्वतन्त्रको सञ्जालरूपी गैसस दर्ता गरेका थिए । स्वतन्त्रको सञ्जालबाट स्वतन्त्र जोड्न जर्ती खोज्दाखोज्दै भिरभित्रै ढलै दर्ता गरे ।

अन्तिम घडीमा उनीहरू आआफै तालमा डम्पु बजाउँदै एकलाएकलै चुनावमा होमिए । स्थानीय निर्वाचनमा स्वतन्त्रको लहर उर्लियो भनियो, भलै १६ प्रतिशत स्वतन्त्र उम्मेदवार विजयी भएका थिए । स्वतन्त्रको जति हल्लाखल्ला भए पनि दलको विकल्प दल, विचारको विकल्प विचार भन्दाभन्दै स्वतन्त्रले एकलाएकलै उम्मेदवारी सार्वजनिक गरे । यसबीच स्वतन्त्र नामको पार्टी पनि अस्तित्वमा आयो । स्वतन्त्र शब्दको अपव्याख्या गरियो भनेर केही स्वतन्त्र पक्षधरले हारगुहार गरे । स्वतन्त्र पार्टी एकलै अधि बढ्यो । निर्वाचनपछि रवि लामिछाने महानायककहाँ देखा परे । स्वतन्त्र पार्टीको विचार, सिद्धान्त संवैधानिक समाजवाद भनियो । यसबारे सोधखोज गर्दा स्वतन्त्र पार्टीका अगवा नै अकमकिन्थे ।

हतारमा होइन, विस्तारै विचार बनाउँदै
जाने हो, पहिले चुनाव लड्ठाएँ, सबैले
हामीलाई सधाउनस भन्थे। उनीहरूलाई

युनावमा होमिन हतार थियो । विचार सिद्धान्त प्रधान थिएन । पार्टी निर्माण प्रमुख विषय थियो । सिद्धान्तले पार्टी जन्मने नभई पार्टी जन्माएर हुक्काएपछि विचार सिद्धान्त बनाउने पक्षमा उनीहरू देखिन्थे । संवैधानिक समाजवादले संघीयतालाई कसरी व्याख्या गर्न भन्ने पनि विचार गरिएको थिएन । प्रदेश चाहिन्न भन्ने भाष्य भुनभुनाइरहेका वेला प्रदेश अस्वीकार गर्न भनियो । विवेकशील साभाबाट समानुपातिक बागमती देखिन्न । कम्प्युनिस्ट पार्टी थप विरेचिरा पर्दा पनि काग्रेस यथारितिको इतिहास उल्टाउन सक्ने गरी बलियो बनेको देखिन्न । वैदेशिक हस्तक्षेप बढिरहेको छ । बढ्दो अमेरिकी प्रभावमा चीनको गम्भीर चासो छ । एमसिसी, आइपिएस, जिएसआई र बिआरआईजस्ता पेचिला भूराजनीतिक मुद्दा थाती छन् । शान्तभैं भारत भित्रभित्रै सक्रिय देखिन्छ । बढ्दो भूराजनीतिक टकरावको सामना कसरी गर्ने ?

प्रदेश सभा निर्वत्तमान सदस्य विराजभक्त
श्रेष्ठ प्रदेश संरचना अस्वीकार गर्ने विचार
बोकेको दलबाटै प्रत्यक्ष उम्मेदवार बने ।
जसले प्रदेश सभाबाटै राजनीतिक पहिचान
बनाए, उन्हाले प्रदेश नमान्ने दलको खाता
खोले ।

संवैधानिक समाजवाद मान्ने दलले
संविधानले सुनिश्चित गरेको संघीय
संरचना अस्वीकार गयो । यसबारे विमर्श
गर्ने फुर्सद कसलाई थिएन । चुनावी
माहोल उर्लिगयो । दूधसँग कागती
मिसाएँ गठबन्धन गर्न थाले, स्थापित

सतहमा देखिएका दलले अब राष्ट्रिय
स्वाधीनतामा कस्तो भूमिका खेल्ला, हेर्न
बाँकी छ । शक्तिमा कसरी स्थापित हुने
भन्नेमा सबैको चासो छ । सादगी नेताको
सिला खोज्नुपर्न अवस्था आएको छ ।
भोगी नै भोगी राजनीतिमा जोडिएका
छन् । कसले कसलाई किन जिताए, किन
हराए, विचार विमर्शले होइन, स्वार्थले
काम गरेको देखिन्छ । पूर्वप्रधानमन्त्रीहरू
चौरासी गर्ने उमेरमा पनि पुनः प्रधानमन्त्री
बन्न मुख मिठ्याइरहेका छन् । एउटै
अनुहार कतिपटक प्रधानमन्त्री बन्ने ?

नेताहरू । राप्रपा नेपालका अध्यक्ष कमल थापा सूर्य चिह्नबाट उठे । राप्रपा नेपालबाट कहींकैतै उम्मेदवार देखिएनन् । अध्यक्ष थापा आफै अर्कै दलको सूर्य चिह्न लिएर चुनाव लडे । एमालेले राजेन्द्र लिङ् देनवाला राप्रपासँग पनि गठबन्धन गन्यो । टाउकाको मूल्य तोक्ने र टाउकाको मूल्य बोक्नेहरूले पनि गठबन्धन गरे । हिजो हलगोरु नारिएँ एउटै दलका नेता प्रधान प्रतिपक्ष बनेर निर्वाचनमा होमिए ।

मकवानपुरमा कमल थापा र दीपक सिंह एक रथका दुई पांग्राभैं सक्रिय थिए, राजावादी ब्रान्डमा । थापालाई सधैं सघाइआएका सिंह हलो नै लिएर काठमाडौँलगायत मुख्य सहर प्रदूषणले कुरुप बनिसके । गाउँका डाँडाकाँडा डोजर आतंकले राताम्मे छन् । दिगो कृषि, पर्यटन, यातायात तथा व्यवसायमा ध्यान छैन ।

उठेका थिए । कमल थापा सूर्य चिह्न

बोकेर एमाले कार्यकर्ताको भिड अधिपति
लगाएर हिँडेका थिए । एमालेले सानदार
हिसाबले सघाउँदा पनि राजावादी दीपक
सिंह एकलैले कमरेड थापालाई हराइदिए ।
विशाल गठबन्धनले सघाएको कांग्रेसकी
महिला उम्मेदवार महालक्ष्मी उपाध्याय
पनि पछि परिन् । कांग्रेस-कम्युनिस्ट
सबैले साभा उम्मेदवाराखाँ सिंहलाई मत
मागिहिँडेको देखियो । जसरी भए पनि
आफ्नै पार्टीको उम्मेदवार हराउन पो कम्मर
कसेर हिँडेका थिए, कांग्रेस-कम्युनिस्ट
नेता-कार्यकर्ता । राजनीतिमा अन्तरघात
निकै निर्मम बनेको देख्च । महिला
मतदाताको महिला उम्मेदवारप्रति पनि
पटकौ सहानुभूति देखिएन । कीर्तिपुरबाट
एक दलित महिला अञ्जना विशंखे प्रत्यक्ष
निर्वाचनमा होमिझन् । उनीप्रति पनि
महिला उम्मेदवारको सहानुभूति देखिएन ।

परिवर्तन प्रायः ऐतिहासिक महत्वको हुन्छ । भलै परिवर्तन अशिक र क्षणिक हुन सक्छ । परिवर्तन पूर्ण दीर्घकालीन प्रभाव पार्ने पनि हुन सक्छ । अलिकता दायाँबायाँ, यताउता गरेर फरक अवस्था उत्पन्न हुनु र आमूल प्रभाव पार्नु निकै अन्तरको कुरा हो । रूपमा मात्रै नभई सारमै परिवर्तन हुँदा परिवर्तनको अवस्था बढी नै प्रखर देखिन्छ । आर्थिक, शैक्षिक तथा सामाजिक व्यवस्थामा फेरबदल हुँदा पनि दीर्घकालीन प्रभाव पर्न सक्छ । बिफर, प्लेग, कोरोनाजस्ता महामारी, प्राकृतिक प्रकोप, विभिन्न दुर्घटना, गृहयुद्ध, राजनीतिक, वैज्ञानिक, सांस्कृतिक क्रान्तिबाट पनि व्यापक परिवर्तन आउन सक्छ ।

परिवर्तन पनि सापेक्षित हुन्छ, निरपेक्ष हुँदैन। कसैलाई सामान्य लागेको परिवर्तन अरू कसैलाई विशेष महत्वको हुन सकछ। परिवर्तनको प्रभाव पनि निरपेक्ष नभई सापेक्षित हुन्छ। चुनावपछिको नेपाली राजनीतिक परिवर्तनलाई पनि यसर्थ सापेक्षित दृष्टिकोणबाटै विश्लेषण गरिनुपर्छ। चुनावपछि परिस्थिति बदलिएर्खै देखिन्छ। परिवर्तन भएर्खै लाग्छ।

ऐतिहासिक प्रभाव पार्ने लक्षण पटक्कै

नेताहरू दलाल पुँजीवादका मतियार बनेव
छन् । केही थान सुकिलामुकिलाले विदेव
देखेर तिनकै बोलीमा लोली मिसाए । मध्य
वर्गको अलिकता मत प्राप्त गर्न सके ।
यतिले ऐतिहासिक परिवर्तन सम्भव हुन्छ
जो विकास भन्नाले कारैकार दौडिरहेका
सहरको कल्पना गर्दछन् । तीनतले क
पार्किङ्गको सपना देख्छन् । कति पिंधव
महिला, दलित, जनजाति, मधेसी, उत्पीडित
क्षेत्रका वर्ग समुदाय प्रत्यक्ष निर्वाचित
भएर राजनीतिमा उदाए ? कुन दल
पिंधका वर्ग समुदायलाई समेट्ने, सजाउन
कोसिस गरे ? को कहाँबाट कसरी शक्ति
उदाउँदै छन् ? यी प्रश्नको ऐतिहासिक
महत्वबोधसहित उत्तर नखोजी परिवर्त
भयो भन्नु हतारको कच्चा विश्लेषण साबित
हुनेछ । राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टीले इतिहास
रच्यो भन्दै हल्लाखल्ला मच्चिरहेको छ
के यस दलले पिंधिरेबाट आफू उठने
पिंधका नागरिक उठाउने कोसिस गन्यो

रास्वपाले 'हिंम' त ल्यायो, त स्थानीय र प्रदेशमा नटेकी उभिएको उल

पिरामिडजस्तै देखिएन र यो दल ?
यो ऐतिहासिक सकारात्मक परिवर्तनव
आधारशिला हो ? थुप्रै प्रश्न थाती छ
बहसका लागि । शक्तिमा आयो मात्रै होइ
को, कसरी, कहाँबाट आयो भने प
इतिहासमा दर्ज हुने नै छ । एउटा दुप्पोब
पलाएको पार्टी, दुप्पोमै रमाएर दुप्पो
अडिरह्यो भने ? विदेशीकै बोली बोलिरह
भने ? आफ्नोपनलाई अपमान गन्यो भ
? यसले समाजको असली चरित्र चित्र
गर्न सकछ ? उस्तै स्वर, स्वभाव, वर्गसमू
मात्रै उठिरह्यो भने ? अख्यन्दा कस
भिन्न हुन्छ ? विदेश देख्दैमा, सेलिब्रि
हुँदैमा, सुकिलामुकिला देखिँदैमा को

सभ्य, भव्य हुन्नन् । यस भूमिमा किन कुनै
दलित, उत्पीडित वा महिला महानायकर्हैं
उदाउँदैनेन् ? ऐतिहासिक औपचारिक,
अनौपचारिक सामाजिक संरचना पक्कै
क्रियाशील छन् । संरचनात्मक लाभहानिको
पूर्वाधार जिउँदै छन् । यस्तो लेन्सले
हेर्दा कतै रास्वपाले भन्दा बढी रञ्जिता
श्रेष्ठ, रेशम चौधरी र सिकै राउठहरूले
दीर्घकालीन परिवर्तन र प्रभावको रथ हाँक्ने
आधारशिला निर्माण गरिरहेका त छैनन् ?
चुनाव बहिष्कार गर्नेहरूले पनि अध्ययन
मनन् गर्दै होलान् । हरेक परिवर्तनले
फितलो होइन, गहन बहस खोज्छ ।
आकाशीय संरचनाबाट उत्पादित शक्तिले
छितिजीय इतिहास रच्ने रथ हाँक्ला ?
इतिहासले अन्तातः सबैको असली अनुहार
उदांगो पार्नेछ । शक्तिकै-एको इतिहासले
राष्ट्रको सांस्कृतिक भविष्यत्ताई नै प्रभाव
पार्छ । नेपाली त्रुद्धिजीवीलाई पनि शक्ति
इतिहासको महत्त्वबोध छ । इतिहासबोधविना
समाज परिवर्तनको वस्तुगत परिकल्पनासमेत
गर्न सकिन्न ।

नेपालको शिक्षाका सुधारले दीर्घकालीन
रूपमा कसरी सम्भान्तहरू शक्तिमा
टिकाइराखे चाल पञ्चायतले चलायो
अनि यसको असर आजसम्म कति गढिएर
बसेको छ भन्ने तथ्य चौतारीको पछिल्ला
प्रकाशनबाट प्रस्ट हुन्छ । नेपाली शक्ति
राजनीति कसरी कुलीन वर्गकै वरिपरि
घुमिरहेछ भन्ने बोधविना परिवर्तनको
परिकल्पना पानीको फोकामै सीमित बन्नेछ ।
एक व्यक्तिको विस्थापनमा उस्तै अर्को
व्यक्तिको आगमनलाई परिवर्तन भन्ने कि
नभन्ने ? यो परिवर्तन केटाकेटीले चाकाचुली
खेलेकै देखिँदै छ । यसर्थ, सबै परिवर्तन
प्रिय हुन्नन्, प्रियजनहरू ! (नयाँ पत्रिका)

Every game. Everything about the game.

અનુભૂતિ

 www.sabaikhel.com

 /sabalkhe

 info@sabaikhel.com

 @sabaikh

For Advertisement : sabalkhel@gmail.com

संघीयताको घाँटी निमोठने प्रपञ्चहरु

हंशराज जोशी

संविधानतः नेपाल गणतान्त्रिक राज्य स्थापना भएको सात वर्ष पुग्दै गरेको अर्थमा यो व्यवस्था शिशु अवस्थामै छ भन्दा फरक नपर्न। यति छोटो समयमा यस व्यवस्थाबाट कति अपेक्षा राख्न वा नराख्न भन्ने तर्क व्यक्तिपिच्छे फरक हुन सक्लान्। तर, आमनागरिकले लामो कालखण्डसम्म चरम गरिबी, अभाव र बिहिकरण भोगेका कारण आफैले संघर्ष गरेर ल्याएको नयाँ व्यवस्थासँग अपेक्षा राख्नु स्वाभाविक हो। बडेबडे नेता, अभियन्ताहरुले गणतन्त्रले चमत्कार गर्छ, देशको कायापलट हुन्छ भन्ने सपना देखाएका कारण पनि यस्ता अपेक्षा बढेका हुन्। राणाशासन, पञ्चायत, बहुदलीय व्यवस्था आदि सबै देखे भोगेका तर अपेक्षा पूरा नभएका सन्दर्भमा ती सपना गणतन्त्रमार्फत अवश्य पूरा हुन्नन् भन्नेमा कसेको दुईमत रहेन। आमनागरिकले यति गहिरो विश्वास गरेको व्यवस्था एक त शासकहरूका प्रवृत्तिका कारण सुदूर बाटोमा हिँडन सकेको छैन भन्ने अर्कातिर यसले चौतर्फी प्रहार र जालभेलहरू छिचोल्दै छ।

मूलधारको राजनीतिमा पश्चागमनको एजेन्डा : एकातिर मूलधारका राजनीतिक दलबीच शान्ति प्रक्रिया, संविधानसभा र नयाँ संविधान निर्माणको जस लिने होड चलिरहन्छ। सँगसँै संविधानले स्थापना गरेका धर्मनिरपेक्षता र समावेशीकरणलागायत मुद्दामा तिनै दलबीच वैचारिक विचलन विद्यमान छ। पहिले तहका नेता नै धार्मिक मुद्दामा विभाजित मनस्थितिमा छन्। मूलधार भनिएका राजनीतिक दलभित्रको एउटा शान्तिशाली पक्षि आज पनि हिन्दू राज्य स्थापनाका पक्ष र धर्म निरपेक्षताका विषक्षमा बकालत गर्दै आइरहेको छ। यस द्वैष्ट्र प्रवृत्तिले व्यक्तिगत रूपमा कसैलाई फाइदा गर्न सक्ला, तर संघीयता र समावेशीकरणको संस्थागत विकासका लागि यो घातक छ।

राष्ट्रिय जनमोर्चा र केही व्यक्तिले भनेहैं यति चौडै संघीयताको समग्र प्रभावकारिताबाटे समीक्षा गर्न वेला भएको छैन। विभिन्न चरणका नागरिक आन्दोलन र बलिदानबाट प्राप्त व्यवस्थाबाटे यति हल्का टिप्पणी गर्नु नै लोकतन्त्र र गणतान्त्रिक व्यवस्थाका लागि प्रत्युत्पादक हो। तर, यस्ता क्रिया-प्रतिक्रियामा कारण समाज भाइब्रेन्ट भइरहनु र संबोलाई मनमनै एकपटक सोचन र समीक्षा गर्न बाय तुल्याउनु पक्कै पनि यसका सकारात्मक र सुन्दर पक्ष हुन्। सत्ता सञ्चालनको प्रतिपक्ष भएकै राज्य व्यवस्थाको पनि प्रतिपक्ष हुन जरुरी छ। यस अर्थमा मलाई कहिलेकाहीं संघीयता खारेजीको मुद्दा उठाइरहेने राष्ट्रिय जनमोर्चा र राजतन्त्र पुनर्वाहालीको मुद्दा उठाइरहेने दलहरूको भूमिका पनि स्वाभाविक भई लाग्छ। सत्तासीन दल र राज्य सञ्चालनका संयन्त्रलाई यस किसिमका खबरदारीले सचिन मदत पुग्छ। नयाँ संविधान जारी भएपछिको पहिले निर्वाचनबाट गठित सरकार सत्तारूढ दलभित्रको विवादका कारण बीचमै ढल्यो। यसैलाई लिएर कतिपयले अहिलेको व्यवस्था नै दोषी हो भन्ने कथन निर्माण गरे। केही सीमित नेता तथा व्यक्तिको सत्ता र नेतृत्व लालसाको सिकार सम्पूर्ण शासन व्यवस्था कदापि हुनु हुँदै।

अभियान आन्दोलनहरूलाई गलत देखाउने प्रयास : जनयुद्ध सही थियो वा गलत, छुट्टै बहसको विषय होला। तर, त्यसका कारण संविधानसभा प्राप्त भएको, राजसंरक्षा फालेर गणतन्त्रमा जाने बाटो खुलेको र संघीयतासहितको लोकतान्त्रिक व्यवस्थामा देश गएको तथ्यलाई कसैले पनि नकार्न सक्दैन। वेलामोकामा विभिन्न माध्यमबाट १० वर्ष जनयुद्ध गलत थियो भनी प्रमाणित गर्न खोज्नेहरू

सलबलाईरहन्छन्। एकातिर सत्य निरूपण तथा मेलमिलपार्मार्फत जनयुद्धकालीन सबै मुद्दा हेन्ने भन्ने सहमति पनि गर्ने, तर आफूलाई पायक नपर्दा वा कुनै राजनीतिक अभीष्ट पूरा गर्न युद्धकालीन मुद्दालाई उठाल्ने प्रवृत्तिले कतै न कतै राजनीतिक अस्थिरता निम्त्याइरहेको छ।

पहिचान र समावेशीकरणका लागि गरिएको मधेस आन्दोलन र त्यसबाट स्थापित समावेशीकरण र नागरिकतालगायत केही प्रगतिशील प्रवधानलाई राष्ट्रियतासँग जोडेर हेन्ने र समावेशीकरणको राजनीतिलाई निषेध गर्दा संविधानले देखाएको बहुल राज्यको बाटो कसरी तय होला ? विगत करिब १५ वर्षायता संशरन्य युद्ध र विभिन्न आन्दोलनका नकारात्मक पक्षलाई उजागर गर्ने लेखरचना तथा कृतिहस्तको नजार्निदो तरिकाले तर योजनाबद्ध प्रवर्द्धन र पुरस्कृत गर्ने अभ्यास देखन पाइन्छ।

सरकार बरु सिमेन्टका लालीगुराँस, काउली, जुनार, सुँगुर बनाउन लागिएको छ, तर संघीयता र शान्ति-प्रक्रियाको संस्थागत विकासमा उदासीन छ र निजी क्षेत्रले शान्ति तथा युद्ध स्मारकहरूको नाजायज फाइदा उठाइरहेका छन्। नागरिकका अगुवाइमा गरिएका आन्दोलन र तिनका विनारीविरुद्ध विष वमन गर्न विभिन्न अस्त्र तयार छन्। नेपालगन्जमा गरिएको स्मारक तोडफोडको घटना यसको एउटा हिस्सा हो।

निषेध, सिन्डिकेट, अभिमानपूर्ण विचार र व्यवहार : संयुक्त राज्य अमेरिकामा द्रम्प राष्ट्रपति हुँदै राष्ट्रियताका नाममा मेकिसकनहरू र अश्वेतलगायत अन्य आप्रवासीप्रति वैरभाव जगाइयो। त्यसको दुष्परिणाम थुप्रै घटनाबाट देखियो। एकजना अचेत नागरिकलाई अमेरिकी प्रहरीले घाँटी थिचो हत्या गरेको विषयमा पछि राष्ट्रपति जो बाइडेनले ती मारिएका नागरिकका आफन्तसामु धुँडा टेक्रे माफी मारो। विभिन्न पहिचान बोकेका नागरिकीय बाहुल्यका आधारमा स्थापित गरिएको अभिमान प्रत्युत्पादक हुन्छ भन्ने प्रश्नकर्तालाई उनले नपढी, नुभी जिससको भूमिकाविरुद्ध बोल्ने भनेर हफ्काए। यसको अर्थ के हो भने निर्वाचित जननिरन्धिलगायत धेरैले व्यक्तिगत स्वाधारका लागि सैक्षणिक प्रवधानलाई पनि दाउमा लगाइरहेका छन्। यस्ता विषयमा सबै तहमा तै चुप मैं चुपको अवस्था छ। न त राष्ट्रियताका नेताहरूले गलत भझरहेको छ भन्ने सकेका छन्, न त प्रशासकहरूले नै। एकल राज्य प्रणालीमा जिल्ला तहमा भएका कृषि, शिक्षा, स्वास्थ्य, बनलगायत कार्यालय अनेक नाम र बहानामा फेरि जिल्ला तहमै पुनर्स्थापित भइसकेका छन्।

स्थानीयकरणको मर्मविपरीत यी संविधानमात्र : जिल्ला तहमा फार्किनु संघीयताका लागि घातक हो। यसमा तीन कुराले भूमिका खेलेको छ। नेपालमा आजका दिनमा पनि गणतन्त्रविरोधी र प्रत्युत्पादक हुन्छ भन्ने सिकाउन यो घटना काफी छ। नेपालमा आजका दिनमा पनि गणतन्त्रविरोधी र पुरातनवादीको जोडावर पर्ति छ। सामाजिक सञ्जालमा तिनको वर्चस्व छ, भाषागत दक्षता तिनको छ र अन्तर्राष्ट्रिय तहमा पनि तिनको विनाजानको दायरा फराकिलो छ। सामाजिक सञ्जालमा आफ्नो विचार मात्र लादने र अरुको कुरा नसुन्ने प्रवृत्तिले आमनागरिकका विचार तिनले सुन्नै चाहौदैनन् भन्ने स्पष्ट हुन्छ। आफूले व्यक्त गरेको कुरालाई समाजको विचारका रूपमा स्थापित गराउन उद्यत् देखिन्दून्।

भाको अकर्मयता : भर्खरे सकिएको स्थानीय निर्वाचनको नितज्ञपत्राचात फेरि एकपटक प्रदेश संरचनाको औचित्यमाथि प्रश्न उठे। प्रदेश सांसदहरू त्यो पद छाडेर पालिका प्रमुख हुन जानुले यस्ता विचारलाई थप प्रश्न दिइरहेका छन्। संविधानले दिएका अधिकारको स्वायत्त रूपमा कार्यान्वयन गर्न नसक्नु र सासाना विषयमा अनिर्णयको बन्दी बनिरहनु प्रदेश सभाका लागि गलपासो भयो। पहिले कार्यकाल सकिनै लाग्दा पनि एउटा प्रदेशले नामकरणसम्म गर्न सकेको छैन। नागरिकले प्रदेश सरकारलाई पत्याउन सकिरहेका छैनन। कुनै घटनाको छानबिन गर्दा होस वा कोभिडको समयमा गर्ने स्रोत परिचालन होस, संघीय सरकारले सबै कुराको चौंजोपाँजो मिलाइदिनुपर्ने अवस्था रह्यो। यसमा प्रदेश सरकारहरूले आफ्नो अधिकार प्रयोग गर्न नसकेको र संघीय सरकारले एकात्मक राज्य व्यवस्थामा गर्दै आएको शासीकीय प्रवृत्ति छोड्न नसकेको पनि हो। पालिकाले गर्नुपर्ने सानातिना विकास निर्माणका काम पनि प्रदेशका तर्फाट भइरहेका छन्। यस्ता अन्योलका कारण नागरिकले पालिका र संघीयताको व्यवस्थाको अवस्था रह्यो। यसमा प्रदेश सरकारहरूले आफ्नो अधिकार प्रयोग गर्न नसकेको र संघीय सरकारले एकात्मक राज्य व्यवस्थामा गर्दै आएको शासीकीय प्रवृत्ति छोड्न नसकेको छैन।

संविधानले स्पष्ट रूपमा तीन तहको कार्यकारी सरकारको परिकल्पना गरेको र जिससको समचयकारी भूमिका मात्र किटान गरेको तर व्यवहारमा कार्यकारी भूमिकाहरू स्थापित गर्न गराउन खोजिएको विषय संविधानको बर्खिलापमा छ भन्ने कुरा छिटै बुझेर यो संरचनालाई या त सदाका लागि खारेज गर्ने वा यो विधेयक निर्माणका क्रममा यसको भूमिकाबारे थप स्पष्टता दिने र जिल्लास्तरमा कुनै पनि विषयगत कार्यालय नरहने विषयको सुनिश्चितता गर्नु आवश्यक छ।

खेलकुद

समूह विजेता बन्यो अर्जेन्टिना, जित्दा पनि बाहिरियो मेकिसको

पोल्याण्डमाथि प्रभावशाली जित निकाट्वै अर्जेन्टिना फिफा विश्वकपमा आफ्नो समूहबाट शीर्ष स्थानमा रहेर अन्तिम १६ मा प्रवेश गरेको छ। साउदी अरेबियासँग पहिले स्तरब्द बनेपछि दवावमा आएको अर्जेन्टिनाले त्यसयता दुवै खेलमा उत्कृष्ट प्रदर्शन गर्न सक्यो। परायजका बाबजुद पोल्याण्ड पनि समूह समितिमा सांसदहरूले जिससको खारेजीको माग उठाए।

अधिल्लो खेलमा

